

Không biết trò chơi tung Cờ có từ khi nào, chỉ nghe người già các dân tộc vùng Tây Bắc kể rằng: Đã từ lâu lắm rồi, trai gái xứ Thái đi làm ruộng, con trai nhà mình gánh đi ruộng để các “Nàng sao” (con gái) cấy, chàng nào thích ai thì ném (tung) mìn cho “Nàng sao” cấy, ai may mắn bắt được thì yêu. Trò ngày nay, hội tung Cờ không thể thiếu trong các dịp lễ tết.

Lên theo truyền thuyết này chúng tôi tìm về Lễ hội tung Cờ miền Tây Bắc của Tộc quố c. Gần đến ngày Tết, các nam thanh nữ tú dân tộc Thái ở các tỉnh Sơn La, Lai Châu, Yên Bái, Lào Cai... thi nhau thuê Cờ, chuồn bèo tre (vòu) làm cờ tung Cờ. Ai cũng muốn có quố Cờ đẹp nhất để tung trong ngày hội. Ngày hội tung Cờ diễn ra trong không khí tưng bừng, náo nhiệt từ sáng Mùng Mốt Tết. Con trai, con gái lũ lượt tung đoàn trong những bộ quần áo sắc sảo như rừng xuân đâm hoa khoe lá.

Sân tung Cờ là bãi đất ruộng, ngoài chôn cờ tung Cờ, người chơi buồm mìn “vòng Cờ” hình tròn (khung Cong) đường kính 40cm, các cô gái trang trí khung Cờ, mìn mìn dán giấy đỏ (biểu tượng cho mìn trời), mìn kia dán giấy vàng (biểu tượng cho mìn trăng).

Các quờ Cờn vờ i nhiờ u múi vờ i màu xanh, đờ hình cờ u to bờ ng nờ m tay trờ nhờ , bên trong nhiờ i thốc và hờ t bông (thốc nuôi sờ ng con ngờ i, bông cho sờ i đờ t vờ i). Quờ Cờn có các tua vờ i nhiờ u màu trang trí và có tác đờ ng đờ nh hờ ng trong khi bay.

Mờ đờ u cuờ c chờ i là phờ n nghi lờ , thờ y mo dờng hai quờ Cờn làm lờ giờ a trờ i đờ t, cờ u cho bờ n làng yên vui, mùa màng tờ i tờ t, nhà nhà no ò m. Sau phờ n nghi lờ , thờ y mo cờ m hai quờ Cờn đã đờ c “ban phép” tung lên cho mờ i ngờ i tranh cờ p, khai cuờ c chờ i ném Cờn năm đó. Ngờ i chờ i đờ ng đờ i mờ t vờ i nhau qua cây Cờn, tung quờ Cờn lờ t qua vòng Cờn trên đờ nh cờ t là thờ ng cuờ c.

Vờ i ngờ i Viờ t cờ xờ a, trò chờ i này thờ ng dành cho giờ i nờ , con nhà quý phái, xờ a kia là các mờ nờ ng, con gái Lờ c hờ u, Lờ c tờ ng. Đờ i vờ i các dân tờ c Mờ ng, Tày, H’ông, Thái... tung Cờn là trò tín ngờ ng hờ p đờ n nhờ t cờ a trai gái trong đờ p hờ i xuân. Quờ Cờn tung lên mang ý nghĩa tờ ng trờ ng cho mờ nh Mờ ng bay lên rờ sờ ch chuyờ n buờ n, viờ c đờ , ò m đau đỏi rét cờ a trờ n gian, đờ mờ i ngờ i ò m no, hờ nh phúc.

Các thiờ u nờ tung Cờn đờ ng vờ hai phía sân đờ i đờ n nhau đờ lờ n lờ t thi ném quờ Cờn cho lờ t qua chiờ c vòng tre trên đờ nh ngờ n cờ t cờ . Đám con gái mê nhờ t khi đờ c tung Cờn cho đám con trai. Các cô sờ n nờ cờ m rủa dài nhờ t cờ a quờ Cờn, đờ a tay vờng vờ t lên. Quờ Cờn vút qua ngờ n cờ t tre, nhờ ng dây tua ngũ sờ c cũng lờ t xờ ra trông rờ t đờ p. Hờ cờ m nhờ n hờ ng vờ ngờ t ngỏ cờ a tình yêu qua hình ò nh quờ Cờn bay đi bay lờ i. Trái Cờn vờng đi, trái Cờn đánh lờ i, nhờ ng con mờ t ngờ c theo đà cờ a quờ Cờn và rờ t nhiờ u con tim hờ i hờ p khi trái Cờn tờ t sờ p lờ t qua vòng tròn. Các chàng trai cô gái Thái vờ a ném Cờn, vờ a ca hát nhờ ng bài hát truyờ n thờ ng cờ a dân tờ c mình:

...“Mờ y khi thờ y mùa xuân (hoa) ban đờ n ,

Mờ y khi thờ y (quan) ò o lờ n cúng Mờ ng,

Phờ Mờ ng (ngang chánh ò ng) cúng bờ n,

Ngồi i ngồi i tung Cờ lên rũ sù,

Ai ai đứng tung Cờ lên rũ khỉ i m đầu...”.

Cuộc chơi thi đấu kéo dài suốt mấy ngày hè và khi bóng chiều xuống dần, họ lại kéo nhau về nhà già làng, trò chuyện bên nhau quây quần bên bếp lửa rực hồng, nâng chén rượu uống chúc nhau năm mới khỏe mạnh, hạnh phúc, nhà nhà đầy thóc, đầy ngô, lợn gà đầy chuồng.

Trước khi khép hè, thầy mo rước Cờ thiêng (đã được ban phép) lấy hột bên trong, tung lên để mời ngồi cùng hàng họ và vận may. Người ta quan niệm hột giêng này sẽ mang lại mùa màng bội thu và may mắn, vì nó đã được truyến hạ từ mả của ông bàn tay nam nhi (âm - dương).

Qua hè tung Cờ xuân, tình yêu giữa chàng trai và cô gái Thái như được bền chặt, tha thiết hơn. Còn các cụ già cũng như thầy mình trẻ ra... Hè ném Cờ nay vận là thú vui được trẻ con cả a con được hơn 1,4 triệu người Thái Tây Bắc nô đùa ta, vận được tôn vinh thể chất không chỉ dịp cúng bái, xen mừng, Tết đến mà còn được thể chất trong các ngày hè lợn cả dân tộc, cả đất nước./.